

www.turkishstudies.net/turkishstudies

Turkish Studies

eISSN: 1308-2140

Research Article / Araştırma Makalesi

ANKARA SCIENCE
UNIVERSITY

Erken Ergenlik Döneminde Sportmenliğin Açıklayıcıları: Değer, Kabul, Empati ve Motivasyon*

Explainers of Sportsmanship in Early Adolescence: Value, Acceptance, Empathy, and Motivation

Serhat Turan** - Uğur Alemdar***

Abstract: The study was conducted to investigate the consequences of values and motivation on sportsmanship, to prevent any attacks and to further illuminate sportsmanship with its possible effects. It seems that the study is important, especially since it is limited to the field of early adolescence, as it will provide a better understanding of an important developmental process. Working for this purpose; It was carried out according to the relational screening design with 417 volunteer individuals with an age range of 12.13±1.36. Behavior behavior, physical education behavior and fair play behavior were used in the study. Data analysis was carried out with the SPSS 25 package program. Descriptive statistics, Pearson range and multiple accuracy Regression analyzes were used in statistical analyses. The significance level in the study was taken as $p < .05$. As a result of the explanation analysis conducted, a high positive relationship was detected between the continuation of fair play and value and empathy; A high negative relationship was determined between amotivation and lack of motivation. There appears to be a moderate positive relationship between fair play and acceptance, intrinsic motivation and extrinsic motivation. In addition, as a result of multiple linear regression analysis, it was determined that the t-test results regarding the significance of the regression coefficients of early adolescents had significant values on the fair play effect of achievement value, amotivation, empathy and extrinsic motivation. These variables explain 52.1% of the total variance in the fair play distribution of early adolescents. In displaying fair play rates according to these expenses; Value, amotivation, empathy and extrinsic motivation have important elements.

Structured Abstract: Introduction Human values are expressed as one of the dominant influences in society that guide an individual's behavior (Rokeach, 1973, akt. Sagiv and Schwartz, 2022). Personal values across cultures. *Annual review of psychology*, 73(1), 517-546.), but this topic has received little attention in the literature. Therefore, it is thought that both expanding the circle of knowledge in this field and addressing the issue with motivation processes, which is also very little in the literature, will contribute to the field. In addition,

* Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Etik Kurulundan 21/02/2023 tarihli ve 28/17 sayılı kararına göre etik kurul izni alınmıştır.

Ethics committee permission was received from Sakarya University of Applied Sciences Ethics Committee according to the decision dated 21/02/2023 and numbered 28/17.

** Sorumlu Yazar: Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği Bölümü
Corresponding Author: Assoc. Prof. Dr., Balıkesir University, Sports Science Faculty, Department of Sports Management

ORCID [0000-0001-6236-3825](https://orcid.org/0000-0001-6236-3825)

serhat.turan@balikesir.edu.tr

*** Arş. Gör., Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği Bölümü
Res. Asst., Sakarya Applied Sciences University, Sports Science Faculty, Department of Sports Management

ORCID [0000-0002-7352-7108](https://orcid.org/0000-0002-7352-7108)

uguralemdar@subu.edu.tr

Cite as/ Atıf: Turan, S., & Alemdar, U. (2024). Erken ergenlik döneminde sportmenliğin açıklayıcıları: Değer, kabul, empati ve motivasyon. *Turkish Studies*, 19(3), 1249-1265. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.76168>

Received/Geliş: 21 April/Nisan 2024

Accepted/Kabul: 25 September/Eylül 2024

Published/Yayın: 30 September/Eylül 2024

Checked by plagiarism software

when the literature is examined, it is seen that instead of developmental periods expressing the developmental characteristics of individuals, the educational levels that students are in are expressed.

Adolescence is known as a period of significant cognitive, affective and psychomotor changes and is referred to at different time intervals. When the literature is examined, it is seen that adolescence is generally expressed as a single period (WHO, 2003; Sayıl et al., 2002).

Early adolescence is a period of great developmental challenges: the adolescent transition is associated with many physical and psychological changes that can be linked to increased emotional and social competence, as well as increased vulnerability to depressive symptoms, especially for girls (Hamilton et al., 2014).

In early puberty, a young person develops physically, moving from a pre-adolescent with childish features to someone with an adult appearance. The literature has repeatedly emphasized that the rates of depressive symptoms begin to increase from early adolescence (Rudolph, 2002; Olino et al., 2014; McLaughlin & King, 2015). Negative emotional states experienced during early adolescence and the unsportsmanlike behaviors that may be caused by them constitute the research problem as a matter of curiosity. In this context, it was aimed to examine the reflections of empathy, value, acceptance and motivation factors in early adolescence and their effects on sportsmanship behaviors.

This paper responds to the World Health Organization's (WHO) call for a conceptual framework for early adolescence. Specifically, a technical working group convened by WHO on 4-5 November 2010 emphasized that the main focus was on older adolescents aged 15-19 years, while the specific needs and concerns of younger adolescents aged 10-14 years were relatively neglected (Blum et al., 2014).

The aim of this study is to determine the effects of empathy, acceptance, value and motivation on sportsmanship. In line with this purpose, answers to the following questions were sought:

-Is there a significant relationship between empathy, value and acceptance and motivation and sportsmanship behaviors?

- To what extent do empathy, value, acceptance and motivation explain sportsmanship behaviors?

Methods

The "relational survey model" was used in the research. The relational survey model is expressed as research that examines the relationship between variables without interfering with them (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz and Demirel, 2016).

The population of the study consists of secondary school students studying in a public school. The sampling was conducted in accordance with the 384 population corresponding to the largest population for $\alpha=0.05$ (Yazıcıoğlu and Erdoğan, 2004) and convenience sampling method was used (Altunışık, Çoşkun, Bayraktaroğlu and Yıldırım, 2007). In this context, 417 students (165 females and 252 males) with an average age of 12.13 ± 1.36 years were included in the study.

This scale developed by Çalışkan and Sağlam (2012) consists of three sub-dimensions: empathy, acceptance and value. There are 18 items in total in the scale. While the lowest score of the scale is 18, the highest score is 90. The internal consistency coefficient of the Tolerance Tendency Scale was found to be .89 and the test-retest reliability coefficient was found to be .84.

The "Physical Education Motivation Scale" developed by Sulz, Temple, and Gibbons (2016) and adapted into Turkish by Akbulut and Öncü (2022) consists of 9 items and includes 3 factors. These factors are intrinsic motivation, extrinsic motivation and amotivation. The items in the scale are "Strongly Disagree (1)", "Disagree (2)", "Neutral (3)", "Agree (4)" and "Strongly Agree (5)" and the scale is 5-point Likert type. As a result of the test-retest conducted to determine the reliability of the scale, ICC=0.75, intrinsic motivation ICC=0.82, extrinsic motivation ICC=0.75 and amotivation ICC=0.73 values were obtained for the total scale. According to the results of the exploratory factor analysis, the factor loading values of the scale are between 0.90 and 0.50.

It was developed by Temel, Altun Ekiz, and Yıldırım (2020) to determine the frequency of exhibiting Fair Play behaviors. There are 4 sub-dimensions in the scale and the scale consists of 29 items. The factor loadings of the scale were determined to be at least .30. The KMO value of the scale was .736 and $p=0.000$

was significant. As a result of the confirmatory factor analysis of the scale, it was seen that it had an acceptable fit index value. While 55,128% variance was explained in the overall scale, 21,572% of the variance was explained in the team dimension, 16,678% in the spectator dimension, 8,923% in the negative behavior dimension, and 7,956% in the rival dimension. Cronbach Alpha internal consistency coefficient for the whole scale was found to be .61. The Cronbach Alpha internal consistency coefficient for the sub-dimensions was .65 for the team dimension, .65 for the spectator dimension, .66 for the negative behavior dimension and .71 for the rival dimension. The statements in the scale are: 1) Never; 2) Sometimes; 3) It is always in the form.

Discussion, Conclusion and Suggestions

In this study, it was found that there is a high level of positive relationship Decently between values and fair play behaviors and that values have a significant effect on the frequency of fair play behaviors. Value is a guide that guides an individual's behavior. Therefore, the individual performs his behavior according to what is important to him. Therefore, the values of the research group can be described as good values that will increase sportsmanship (respect, maintaining agreement, friendship, sharing, compassion, tolerance, etc.) are thought to have formed. In fact, it is emphasized that values such as equality, justice and benevolence should be taken into consideration when defining fair play (Lee and Cockman, 1995).

As a result of the research, it was found that empathy has a high-level and positive significant relationship with the frequency of fair play behaviors and has a significant effect on the frequency of fair play behaviors. Empathy is the ability to put yourself in the other person's shoes, to understand his feelings and thoughts. Therefore, an athlete with this value will tend to avoid behaviors that will make him unhappy. It is thought that this situation will affect the athlete to move away from the feeling of harming the opponent and to exhibit sportsmanlike behavior.

In our study, it was found that there is a Decently positive relationship between intrinsic motivation and fair play behaviors, but intrinsic motivation does not have a significant effect on fair play behaviors. It is thought that this may be due to the social environment in which the individual is located (Blum et al., 2014).

In the research, fair play behaviors are exhibited more in cases where value, acceptance and empathy are important for the individual. While intrinsic and extrinsic motivation increases the frequency of fair play behaviors, increasing unmotivated behavior decreases the frequency of these behaviors. In addition, value, empathy, extrinsic motivation and lack of motivation explain 52.1% of fair play behaviors.

In order to reveal the characteristics of the adolescence period more clearly, it is recommended that this period should be carried out taking into account the December periods set out by large organizations or researchers. Therefore, classifying this period not as a whole, but as early, middle and late adolescence, and conducting studies according to this plan will provide better recognition of the sample group. In addition, when the field of sportsmanship is examined, it is seen that there are many boundaries that have not yet been explored.

Keywords: Adolescence, Tolerance, Value, Empathy, Motivation, Sportsmanship

Öz: Değerlerin ve motivasyonun sportmenliğe olan etkilerinin araştırıldığı herhangi bir çalışmaya rastlanılmaması ve olası etkiler ile sportmenlik alanının daha da aydınlatılması amacıyla çalışma gerçekleştirilmiştir. Özellikle erken ergenlik alanıyla çalışmanın sınırlandırılması önemli bir gelişim döneminin özelliklerinin daha iyi anlaşılmasını sağlayacağından dolayı çalışma önemli görülmektedir. Bu amaç doğrultusunda çalışma; 12.13±1.36 yaşları aralığında olan 417 gönüllü birey ile ilişkisel tarama desenine göre gerçekleştirilmiştir. Araştırmada hoşgörü eğilimleri ölçeği, beden eğitimi motivasyon ölçeği ve fair play davranışlarını sergileme sıklığı ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizi SPSS 25 paket programıyla gerçekleştirilmiştir. İstatistiksel analizlerde betimsel istatistikler, Pearson korelasyon ve çoklu doğrusal Regresyon analizinden yararlanılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak alınmıştır. Gerçekleştirilen korelasyon analizi sonucunda fair play davranışları sergileme ile değer ve empati arasında pozitif yönlü yüksek düzeyde bir ilişki tespit edilirken; motivasyonsuzluk ile negatif yönlü yüksek düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Fair play davranışları sergileme ile kabul, içsel motivasyon ve dışsal motivasyon arasında da pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki olduğu bulunmuştur. Ayrıca çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda Erken ergenlerin regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde değer, motivasyonsuzluk, empati ve dışsal motivasyonun fair play davranışı üzerinde anlamlı etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu değişkenler erken ergenlerin fair play davranışı üzerindeki toplam varyansın %52,1'ini

açıklamaktadır. Bu sonuçlara göre fair play davranışlarının sergilenmesinde; değer, motivasyonsuzluk, empati ve dışsal motivasyon önemli etkiye sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Ergenlik, Hoşgörü, Değer, Empati, Motivasyon, Sportmenlik

Giriş

İnsani değerler, bireyin davranışlarını yönlendiren toplumdaki egemen etkilerden biri olarak ifade edilmesine rağmen (Rokeach, 1973, Sagiv ve Schwartz, 2022) bu konu literatürde oldukça az ilgi görmüştür. Dolayısıyla hem bu alandaki bilgi çemberini genişletmek hem de yine literatürde oldukça az yer alan motivasyon süreçleriyle konuyu ele almanın alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca literatür incelendiğinde bireylerin gelişim özelliklerini ifade eden gelişim dönemleri yerine öğrencilerin içinde buldukları eğitim kademelerinin ifade edildiği dikkat çekmektedir. Eğitim kademeleri ise eğitim anlayışına göre değişebilmekte dolayısıyla kademelerde yaşlar farklılaşabilmektedir. Bir yılın bile gelişimde büyük bir öneme sahip olduğu göz önüne alındığında dönemlerin sınırlandırılması oldukça büyük önem taşımaktadır. Bu sebeple dönemin gelişim özelliklerinin daha net belirlenebilmesi açısından konu erken ergenlik dönemine odaklanmaktadır.

Ergenlik dönemi bilişsel, duyuşsal ve psikomotor açıdan önemli değişimlerin yaşandığı bir dönem olarak bilinmekte ve farklı zaman aralıklarıyla referans alınmaktadır. Literatür incelendiğinde ergenliğin genellikle tek bir dönem olarak ifade edildiği görülmektedir (WHO, 2003; Sayıl ve diğerleri, 2002). Oysaki bir yaşın dahi olgunlaşmaya bağlı olarak bireyin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişiminde önemli etkileri olduğu düşünüldüğünde ergenlik döneminin daha detaylı olarak ele alınması gerektiği anlayışı ortaya çıkmıştır. Bu anlayış doğrultusunda ise ergenliğin farklı dönemlerde sınıflandırıldığı görülmektedir. UNICEF (2011), 10-14 yaşları arasında erken ergenlik, 15-19 yaşları arasında geç ergenlik olmak üzere 2 dönem olarak belirtmektedirler. Bazı araştırmacılar tarafından yapılan sınıflandırmalarda ise ergenlik dönemi; erken, orta ve geç ergenlik olarak sınıflandırılmıştır (Turan, 2021; Uzun ve Boyalı, 2020; Pawlowski ve Hamilton, 2008; Ekeland, Heian ve Hagen, 2005). Dündar ve Pirgon (2013), erken ergenlik döneminin 10-13 yaş grubu çocukları kapsadığını belirtirken; Pawlowski ve Hamilton (2008) erken ergenlik döneminin; kızlarda 11-13, erkeklerde 12-14 yaşları arasında olan bir dönem olarak vurgulamıştır. Kızlarda 13-16, erkeklerde 14-17 yaşları arasında orta ergenlik dönemi olarak ifade eden Pawlowski ve Hamilton (2008); geç ergenlik döneminin ise kızlarda 16-19; erkeklerde ise 17-19 yaş aralıklarında gerçekleştiğini ifade etmiştir.

Erken ergenlik dönemi, büyük gelişimsel zorlukların olduğu bir dönemdir; ergenlik geçişi, duygusal ve sosyal yetkinliğin artmasıyla bağlantılı olabilen birçok fiziksel ve psikolojik değişikliklerle ve ayrıca özellikle kızlar için depresif semptomlara karşı artan savunmasızlıkla ilişkilidir (Hamilton ve diğerleri, 2014).

Erken ergenlikte genç bir kişi fiziksel olarak gelişir, çocuksu özelliklere sahip ergenlik öncesi bir gençten yetişkin bir görünüme sahip birine doğru ilerler. Bu dönem, yaşam boyu sürecektir sosyal ve bilişsel değişimlerle de işaretlenir. Sosyal ilişkiler, daha fazla akran grubu etkisini içerecek şekilde genellikle aile biriminin ötesine geçer ve gençler daha sonraki yaşamları üzerinde derin etkisi olan davranışlar edinmeye başlar (Blum ve diğerleri, 2014).

Literatür incelendiğinde depresif belirti oranlarının erken ergenlikten itibaren artmaya başladığı birçok çalışmada vurgulanmıştır (Rudolph, 2002; Olino ve diğerleri, 2014; McLaughlin ve King, 2015). Ergenlik dönemindeki yüksek saldırganlık eğilimleri, sorunlu davranışı içselleştirme gibi bir dizi olumsuz psikososyal ve akademik sonuca yol açabilmektedir (Cui ve Lan, 2020). Ayrıca erken ergenlik döneminde planlı antisosyal davranış biçimlerinin daha yaygın olarak görülebildiği ifade edilmektedir (Dishion ve Patterson, 2006). Dolayısıyla ergenlikte, saldırganlık, planlı ve

örtülü hale gelmektedir (Hawley, 2003). Saldırganlığın sosyal açıdan daha karmaşık ve örtülü biçimleri olan dışlanma, dedikodu ve ilişkisel zarar biçimleri de bu dönemde görülebilmektedir (Crick ve Bigbee, 1998). Ayrıca “hoşgörü (empati, değer, kabul)” değerinin benimsenmesinde erken ergenlik evresi çok büyük öneme sahiptir (Çalışkan ve Sağlam, 2012). Berengüü ve diğerleri, (2012) çocukluk ve ergenlik dönemlerinin değerlerin kazanılması için çok önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bu dönemde bireyler özellikle spor aracılığıyla ahlaki ve sosyal gelişime yol açan norm ve değerleri öğrenmektedirler.

Erken ergenlik döneminde yaşanan olumsuz duygusal durumlarının sportmenlik dışı davranışlara sebep olabileceği varsayımından hareketle; empati, değer, kabul ve motivasyon faktörlerinin erken ergenlikteki yansımalarının neler olduğu ve sportmenlik davranışlarına olan etkisi araştırılmak istenmiştir.

Değer

Tutum çalışmalarına dayanan (Allport, 1968, akt. Jost, 2024) ve Znaniecki tarafından sosyal bilimlere kazandırılan değer kavramı (Bilgin, 1995) insan davranışlarına kılavuzluk eden ilke, inanç ve eylemlerin yargılandığı standartlar olarak ifade edilmektedir (Güven, 2014). Değerler, kurumsal, kültürel veya kişisel güçlere bağlı olarak bir araştırma içerisinde bağımlı değişken olarak yer alabileceği gibi bilişsel, duyuşsal ve davranışları etkileyen bağımsız değişken olarak da yer alabilmektedir (Rokeach, 1973, Sagiv ve Schwartz, 2022). Değerlerin araştırılması ve araştırmalara konu edilmesinin temel amacı, insanların hangi değerlere daha çok önem verdiğini belirleyerek karar alma süreçlerindeki etkisini meydana çıkarmaktır (Rokeach, 1967, akt. Hitlin ve Piliavin, 2004). Karar alma sürecinde değerlerin etkilerine yönelik olarak ciddi endişeler dile getirilmekte ve saldırganlık, hile çeşitleri ve şiddet içeren davranışların rakibe ve hakeme yönelik olarak gerçekleştirildiği vurgulanmaktadır. Bu tür davranışların özellikle çocuk sporlarında yaygın hale gelmesi araştırmacıların dikkatini çekmiş (Bredemeier, 1994) ve buna yönelik olarak değerlerin altyapı sporlarındaki etkisi özellikle araştırma konusu olmuştur (Cruzz ve diğerleri, 1995; Şarkauskienė ve Lisinskienė, 2022; Boixados ve diğerleri, 2004).

Kabul

Hoşgörünün temelinde; meşruiyeti kabullenme, engellenme, değişikliklere açık olma, olumsuz davranışlardan kaçınma ve toplumsal barışı hedefleme gibi unsurlar yer almaktadır (Atalay, 2008). Hoşgörüde temel ilke ise karşıdaki kişiyi bizim istediğimiz şekilde olması noktasında baskı altına almak değil ona arzuladığı kişi gibi olma imkanını sağlamaktır (Yılmaz, 2004). Böylece birey kendi bireyselliğinin sınırlarını koruyarak diğerlerini de kabul etmektedir (Belasheva ve Petrova, 2016). Dolayısıyla kişiyi olduğu gibi kabullenme duygusu hoşgörünün ilk adımlarından birisi olarak ifade edilebilir. Bundan ayrı olarak müfredatlarda ifade edilen ve öğrencilerin kazanmalarının istendiği değerlerin öğrenciler tarafından özümsebilmesi için öncelikle öğrencilerin bu değerleri almaya istekli olmaları yani kabul etmeleri gerekmektedir.

Empati

Empati, başkalarının duygularını tanıma ve anlama (bilişsel boyut), bu duyguları paylaşma ve dolaylı olarak deneyimleme (duygusal boyut) olmak üzere çok boyutlu bir yapı olarak kabul edilmektedir (Feshbach, 1997; Hoffman, 2008). Empati, erken çocukluk döneminde ortaya çıkar ve bireysel gelişim sırasında daha karmaşık hale gelir (Eisenberg ve diğerleri, 2013). Erken ergenlik, empati gelişimi için özellikle kritik bir dönemdir (Van Lissa ve diğerleri, 2014).

Duyuşsal ve bilişsel empati, ergenlerin kişilerarası iletişimiyle ilişkilidir, prososyal davranışı teşvik eder (Van der Graaff ve diğerleri, 2018) ve saldırgan ve dışsallaştırıcı sorunlu davranışları engeller (Laible ve diğerleri, 2004). Düşük empati ise daha fazla çatışma, saldırgan davranış ve zorbalıkla ilişkilidir (Joliffe ve Farrington, 2004; Gini ve diğerleri, 2007). Erken ergenlik dönemindeki bireyler üzerinde yapılan çalışmalarda sportmenliğin empati olarak algılandığına

yönelik bulgular elde edilmektedir (Mavi ve Tuncel, 2012). Empatinin özellikle spor yapan çocuklarda daha fazla görüldüğü dolayısıyla empati becerilerinin sporla geliştirilebileceği ifade edilmektedir (Sanioglu ve diğerleri, 2019). Erken ergenlik döneminde bulunan 919 öğrenciye yönelik gerçekleştirilen bir çalışmada beden eğitimi dersindeki sportmenlik davranışlarının empatiyle pozitif yönlü bir ilişkiye sahip olduğu tespit edilmiştir (Koç, 2017). Diğer bir çalışma sonuçları erken ergenlerin beden eğitimi dersinde negatif davranışlardan kaçınarak empatik bir eğilim gösterdiklerini belirlemiştir (Temel ve diğerleri, 2023).

Motivasyon

Öz Belirleme Kuramı kapsamında motivasyon; içsel ve dışsal motivasyon ve motivasyonsuzluk olarak gruplandırılmaktadır (Ryan ve Deci, 2000). Motivasyon insan davranışlarını harekete geçiren kaynaklardan biri olarak bilinmektedir. Bu kaynaklar kimi zaman bireyin kendinden (içsel motivasyon) kaynaklanırken kimi zaman çevreden (dışsal motivasyon) kaynaklanmaktadır (Eren, 2008). İçsel motivasyon insanların ilginç buldukları, yenilik, eğlence ve uygun bir meydan okuma sağlayan etkinliklere özgürce katılmalarını içermektedir (Deci ve Ryan, 2000). Dışsal motivasyon ise ödül almak için (Eccles ve Wigfield, 2002) davranışların çevre kaynaklı olarak gerçekleştirilmesini ifade etmektedir (Yazıcı, 2009). Deci ve Ryan (2000), motivasyonsuzluğu bireyin harekette bulunma isteğinden yoksun olma durumu olarak açıklamaktadır. Değerler ve motivasyon arasında bağlantı kuran ampirik araştırmalar sınırlı olmasına rağmen, birçok teorisyen bu bağlantının var olması gerektiğini öne sürmüştür. Değerler kişisel motivasyonla yakından ilişkilidir. Çünkü davranışları teşvik etmek için kriterler olarak hizmet edebilirler, temel olarak motivasyona dayalı işlevleri vardır ve her değer, altta yatan bir niyeti işaret etmektedir (Schwartz, 1994). Bu sebeple değerler, motivasyon ve sportmenlik arasındaki ilişkinin araştırılması önemli görülmektedir.

Neden erken ergenliğe odaklanalım?

Bu araştırma, Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) erken ergenlik için kavramsal bir çerçeve çağrısına yanıt vermektedir. Spesifik olarak, WHO tarafından 4-5 Kasım 2010'da toplanan bir teknik çalışma grubunda asıl odaklanılan kısmın 15-19 yaşındaki daha büyük ergenlerin olduğu ve 10-14 yaşındaki daha genç ergenlerin özel ihtiyaçları ve endişelerinin nispeten ihmal edildiği vurgulanmıştır (Blum ve diğerleri, 2014). Özel ihtiyaçlar ve endişelerin ihmal edilmesinin yanında bu evre, bireyin değer yargılarının da oluşmaya başladığı evredir (Can, 2007; Aydın, 2007; Senemoğlu, 2004). Dolayısıyla bu evrede bireyler toplumsal değerleri kabul ya da reddederler (Selçuk, 2005). Bu durum ise davranışlara yansiyarak sportmenlik konusunu meydana getirir. Ergenlik dönemi, bireylerin fiziksel, duygusal ve sosyal gelişimlerinde kritik bir evreyi temsil edebilmektedir ve bu dönemde yaşanan değişimlerin, bireylerin yaşam boyu sürecek tutum ve davranışlarına önemli etkileri bulunmaktadır. Ülkemizde ergenlik dönemlerinin farklı evrelere ayrılarak detaylı bir şekilde incelendiği çalışmaların azlığı, bu önemli gelişim sürecine dair bilgilerin sınırlı olduğunu göstermektedir. Bu sınırlılık, ergenlik dönemini daha net ve kapsamlı bir şekilde analiz etme gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Bu araştırma, ergenlik döneminde ortaya çıkan hoşgörü, empati, kabul, değer ve motivasyon gibi sosyal-duygusal faktörlerin, sportmenlik davranışlarına olan etkisini belirlemeyi amaçlamaktadır. Hoşgörüyü oluşturan bu unsurların sportmenlik davranışları üzerindeki rolünün incelenmesi, bireylerin gelişim süreçlerine dair daha derinlemesine ve geçerli bilgiler edinilmesini sağlayacaktır. Bu sayede, ergenlik döneminin daha iyi anlaşılması hem bireysel hem de toplumsal düzeyde daha bilinçli ve sağlıklı gelişim stratejilerinin geliştirilmesine katkıda bulunacaktır. Ayrıca çalışma sonuçları, sportmenliğin teşviki ve bireylerin olumlu davranış kalıplarının güçlendirilmesi açısından da önemli ipuçları sunacaktır. Araştırmanın özgünlüğü ve önemi, hem teorik bilgi birikimine katkı sağlama potansiyelinde hem de pratik uygulamalar için yol gösterici olmasında yatmaktadır. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara yanıt aranmıştır:

-Empati, değer, kabul ve motivasyon ile sportmenlik davranışları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

-Empati, değer, kabul ve motivasyon, sportmenlik davranışlarını ne düzeyde açıklamaktadır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmada “ilişkisel tarama modeli” kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, değişkenlere müdahale edilmeden aralarındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016) olarak ifade edilmektedir.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini erken ergenlik döneminde bulunan bireyler oluşturmaktadır. Araştırma, örneklem $\alpha=0,05$ için en büyük evrene karşılık gelen 384 popülasyona uygun şekilde yürütülmüş (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004) ve kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Altunışık, Çoşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2007). Bu kapsamda araştırmaya yaş ortalaması 12.13 ± 1.36 olan 417 öğrenci (165 kadın ve 252 erkek) dahil edilmiştir. Araştırmada öncelikle spor kulüplerinde lisanslı olarak spor yapan bireylerden veriler toplanmış ve ardından cinsiyet ve yaş açısından lisanslı olarak spor yapanlara benzer özelliklere sahip bireylerden veriler elde edilmiştir. Araştırmada verilerin toplanabilmesi için veli onam formları kullanılmış ve bireyler çalışmaya gönüllü olarak katılmışlardır. Örneklem grubunun tanımlayıcı bilgileri Tablo 1’de sunulmaktadır.

Tablo 1: Tanımlayıcı Bilgiler

		f	%
Cinsiyet	Kadın	165	39.6
	Erkek	252	60.4
Sınıf	5	105	25.2
	6	83	20
	7	108	26
Sporcu Lisansına Sahip Olma	Evet	293	70.3
	Hayır	124	29.7
Toplam		417	100

Veri Toplama Araçları

Hoşgörü Eğilim Ölçeği

Çalışkan ve Sağlam (2012) tarafından geliştirilen bu ölçek değer, kabul ve empati olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte toplamda 18 madde bulunmaktadır. Ölçekten en düşük puan 18 alınabilirken en yüksek 90 puan alınabilmektedir. Hoşgörü Eğilimi Ölçeğinin iç tutarlılık katsayısının .89 ve test-tekrar test güvenilirlik katsayısının ise .84 olarak bulunduğu görülmüştür. Yapılan bu çalışmada ölçeğe ilişkin bilgiler tablo 2’de verilmiştir.

Beden Eğitimi Motivasyon Ölçeği (BEMÖ)

Sulz, Temple ve Gibbons (2016) tarafından geliştirilen ve Türkçe uyarlaması Akbulut ve Öncü (2022) tarafından yapılan “Beden Eğitimi Motivasyon Ölçeği” 9 maddeden oluşmakta ve 3 faktör içermektedir. Bu faktörler; içsel motivasyon, dışsal motivasyon ve motivasyonsuzluktur. Ölçekteki ifadeler; Tamamen Katılıyorum (5), Katılıyorum (4), Kararsızım (3), Katılmıyorum (2) ve Hiç Katılmıyorum (1) şeklinde puanlanmaktadır ve ölçek 5’li likert tipindedir. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek için yapılan test tekrar test sonucunda toplam ölçek için ICC=0.75; içsel motivasyon ICC=0.82, dışsal motivasyon ICC= 0.75 ve motivasyonsuzluk ICC=0.73 değerlerinin elde edildiği

görülmüştür. Açımlayıcı faktör analizi sonuçlarında ise ölçeğin faktör yük değerleri 0.90 ile 0.50 arasında bulunmuştur. Yapılan bu çalışmada ölçeğe ilişkin bilgiler tablo 2’de verilmiştir.

Fair Play Davranışlarını Sergileme Sıklığı Ölçeği

Temel, Altun Ekiz ve Yıldırım (2020) tarafından Fair Play davranışlarını sergileme sıklığını tespit edebilmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçekte 4 alt boyut bulunurken ölçek 29 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin bütünü için Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .61 bulunmuştur. Alt boyutlardaki Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı ise takım boyutunda .65, seyirci boyutunda .65, olumsuz davranış boyutunda .66 ve rakip boyutunda .71 olarak belirlenmiştir. Ölçekteki ifadeler: 1) Hiçbir zaman; 2) Bazen; 3) Her zaman şeklinde puanlanmaktadır.

Bu araştırmada ölçeklere ait bilgiler tablo 2’de sunulmaktadır.

Tablo 2: Ölçeklere ait tanımlayıcı bilgiler

	N	M	SS	Skewness	Kurtosis	Cronbach's Alpha
İçsel Motivasyon	3	3.95	.98	-.113	-.530	.72
Dışsal Motivasyon	3	3.51	1.07	-.484	-.597	.71
Motivasyonsuzluk	3	2.11	.99	.518	-.494	.76
Değer	9	4.03	.70	-.438	-1.188	.89
Kabul	5	3.56	.76	.030	-.605	.78
Empati	4	3.95	.78	-.262	-1.051	.82
Fair Play Davranışları Sergileme Sıklığı	14	2.40	.34	-.106	-1.084	.83

Verilerin analizi

Araştırmanın öncesinde Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Etik Kurulundan (21/02/2023 tarihli ve 28/17 sayılı) gerekli izinler alındıktan sonra veriler yüz yüze olarak toplanmıştır. Toplanan veriler IBM SPSS 25 paket programına aktarılmış ve normallik sınamasına tabi tutulmuştur. Normallik sınamasında çarpıklık ve basıklık değerleri dikkate alınmış ve elde edilen değerlerin -1,5... +1,5 aralığında olduğu görülmüştür. Elde edilen değerlerin normal dağılıma uygun (Tabachnick ve Fidell, 2013) olduğu tespit edilmiştir. İstatistiksel analizlerde betimsel istatistikler, Pearson korelasyon ve çoklu doğrusal Regresyon analizinden yararlanılmıştır. Korelasyon aralıkları şu şekilde belirlenmiştir; .10-.39 zayıf korelasyon, .40-.69 orta korelasyon, .70-.89 güçlü korelasyon ve .90-1 çok güçlü korelasyon (Schober, Boer ve Schwarte, 2018). Araştırmada anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak alınmıştır.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde değişkenler arasındaki ilişkiler test edilmiş ve kabul, değer, empati ve motivasyonun fair play davranışlarını sergileme sıklığı üzerine olan etkileri incelenmiştir.

Aşağıdaki tabloda değişkenler arasındaki ilişkileri tespit etmek için gerçekleştirilen Pearson korelasyon analizinin sonuçları verilmiştir.

Tablo 3: Korelasyon Analizi Sonuçları

	FPDS	Değer	Kabul	Empati	İçsel Motivasyon_	Dışsal Motivasyon
Değer	,67*					
Kabul	,47*	,65*				
Empati	,58*	,70*	,49*			
İçsel Motivasyon	,44*	,59*	,44*	,44*		
Dışsal Motivasyon	,32*	,36*	,30*	,24*	,56*	
Motivasyonsuzluk	-,50*	-,46*	-,26*	-,35*	-,46*	-,18*

*p<.01
FPDS: Fair Play Davranışlarını Sergileme Sıklığı

Tablo 3'teki sonuçlara göre; fair play davranışları sergileme ile değer ($r=.67$, $p<.01$) ve empati ($r=.58$, $p<.01$) arasında pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki tespit edilirken; motivasyonsuzluk ($r=-.50$, $p<.01$) ile negatif yönlü orta düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Fair play davranışları sergileme ile kabul ($r=.47$, $p<.01$) ve içsel motivasyon ($r=.44$, $p<.01$) arasında pozitif yönlü ve orta düzeyde ilişki varken; Fair play davranışları sergileme ile dışsal motivasyon ($r=.32$, $p<.01$) arasında da pozitif yönlü zayıf düzeyde bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Tablo 4: Değer, Kabul, Empati, İçsel-Dışsal Motivasyon ve Motivasyonsuzluğun Fair Play Davranışları Üzerindeki Yordayıcı Gücü

Değişkenler	B	Std. Error	Beta	t	p
Sabit	1,340	0,102		13,142	0,000*
Değer	0,192	0,030	0,385	6,353	0,000*
Kabul	0,024	0,021	0,053	1,163	0,246
Empati	0,088	0,021	0,199	4,173	0,000*
İçsel Motivasyon	-0,028	0,020	-0,070	-1,394	0,164
Dışsal Motivasyon	0,038	0,014	0,109	2,617	0,009*
Motivasyonsuzluk	-0,086	0,014	-0,248	-6,176	0,000*

R=.727   R²_{adj}=.521
F_(6,410)=76,484   p=.000

Tablo 4'teki çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda regresyon modelinin istatistiksel açıdan Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin fair play davranışları üzerindeki görece önem sırası değer, motivasyonsuzluk, empati ve dışsal motivasyondur. Erken ergenlerin yordayıcı değişken puanlarının regresyon katsayısına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde değer ($\beta=.385$; $t=6.353$; $p=.000$), Motivasyonsuzluk ($\beta=-.248$; $t=-6.176$; $p=.000$), empati ($\beta=.199$; $t=4.173$; $p=.000$) ve dışsal motivasyonun ($\beta=.109$; $t=2.617$; $p=.009$) fair play davranışı üzerinde anlamlı etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu değişkenler erken ergenlerin fair play davranışı üzerindeki toplam varyansın %52,1'ini açıklamaktadır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmanın amacı empati, değer, kabul ve motivasyon faktörlerinin erken ergenlikteki yansımalarının neler olduğunu ve bunun sportmenlik davranışlarına olan etkisini araştırmaktır. Bu amaç doğrultusunda araştırmada "ilişkisel tarama modeli" kullanılmıştır. Çalışmanın bu bölümünde çalışmanın bulguları yorumlanacak ve gelecekteki çalışmalar için öneriler getirilecektir.

Tartışma

Yapılan bu araştırmada değer ile fair play davranışları arasında pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiş ve değer fair play davranışlarının sergilenme sıklığına anlamlı düzeyde etki ettiği tespit edilmiştir. Değer, bireyin davranışlarında yol gösterici olan bir rehber niteliğindedir. Dolayısıyla birey için önemli olan şey ne ise davranışını ona göre gerçekleştirmektedir. Bu sebeple araştırma grubunun değerlerinin, sportmenliğin artmasını sağlayacak olan, iyi olarak nitelendirilebilecek (saygı, anlaşmanın sürdürülmesi, dostluk, paylaşma, merhamet, hoşgörü vb.)

değerlerden oluştuğu düşünülmektedir. Nitekim fair play tanımlanırken eşitlik, adalet, iyilikseverlik gibi değerlerin önemsenmesi gerektiğine vurgu yapılmaktadır (Lee ve Cockman, 1995). İngiltere’de 11-17 yaşları arasındaki sporculara yönelik yapılan bir araştırmada sporcular için en önemli değerlerin sırasıyla; keyif, kişisel başarı, sportmenlik, anlaşmanın sürdürülmesi, dürüstlük, merhamet, hoşgörü gibi değerler olduğu tespit edilmiştir (Lee, Whitehead ve Balchin, 2000). Kültürlerarası değerler sistemlerinin altyapı sporcuları üzerinde araştırıldığı bir çalışmada İngiltere, Portekiz, İspanya, Almanya ve Kanada’nın değer sistemlerinin birbirleriyle yüksek düzeyde ilişkide olduğu yani birbirine yakın değerleri benimsedikleri bulunmuştur. Yapılan araştırmada bütün ülkelerde keyif ve başarı değeri en önemli değer olurken kazanma değeri son sırada yer almıştır. Ayrıca birçok ülkede sportmenlik, anlaşmanın sürdürülmesi, dürüstlük, merhamet ve hoşgörü değerlerinin üst sıralarda yer aldığı belirlenmiştir (Whitehead ve Gonçalves, 2013). Dolayısıyla yapılan çalışmalarda sportmenliğin gelişmesini sağlayacak değerlerin üst sıralarda ifade edilmesiyle sportmenlik düzeyinin yüksek olması sonucu yapılan bu araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Yapılan bu araştırmada kabul değeri ile fair play davranışları arasında pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiş ancak kabul değerinin fair play davranışlarının sergilenme sıklığına anlamlı düzeyde etki etmediği tespit edilmiştir. Kabul değerine sahip olan bireyler rakibini bir düşman olarak değil de bir partner olarak görmektedirler. Çünkü kabul değeri karşısındakini olduğu gibi kabul etmeyi, farklılıklara saygı göstermeyi, olumsuz davranışlardan kaçınmayı ve barışı amaçlamaktadır. Bu sebeple kabul değeri arttıkça sportmen davranışların daha fazla sergilenebileceği düşünülmektedir. Schwartz (1996), temel değerler arasında evrenselcilik değerini ifade etmiş ve bu değer özelinde eşitliği ve barışı vurgulamıştır. İspanya’da 15-18 yaşları arasında farklı spor branşlarından ergen sporcular üzerinde çalışma gerçekleştirmiş ve bu çalışmada evrenselcilik değerini sporcuların önemli bir değer olarak gördüğünü raporlamıştır. Beş Avrupa ülkesinde 11-18 yaşları arasında 1520 sporcu öğrenciyle yapılan başka bir çalışmada uyum değeri 18 değer arasında gösterilmiştir (Whitehead ve Gonçalves, 2013). Uyum değeri ile diğerlerini de olduğu gibi kabullenme ve farklılıklara saygı duyma gibi özelliklerin katılımcılar tarafından önemli görüldüğünü ifade etmektedir. Lee ve Cockman (1995), 12-16 yaşları arasındaki futbol ve tenis sporuna katılan 93 sporcuyla yaptıkları çalışmada sporcuların hoşgörü değerine sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Sporcular hoşgörü değeriyle birlikte kişilerarası farklılıklara saygı gösterdiklerini ve başkalarının zaaflarını kabul ettiklerini ifade etmişlerdir.

Araştırma sonucunda empatinin orta düzeyde ve pozitif yönlü olmak üzere fair play davranışlarının sergilenme sıklığıyla anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu ve fair play davranışlarının sergilenme sıklığına anlamlı düzeyde etki ettiği tespit edilmiştir. Empati bireyin kendisini karşısındakinin yerine koyup onun duygu ve düşüncelerini anlayabilmesidir. Dolayısıyla bu değeri taşıyan bir sporcu hangi davranışta bulunulduğunda kendini mutsuz hissedecekse o davranışı yapmaktan kaçınma eğilimi gösterecektir. Bu durum ise rakibine zarar verme duygusundan uzaklaşmasına ve sportmence davranışlar sergilemesine etki edecektir. Empati genel olarak olumlu sosyal davranışın öncüsü olarak kabul edilmektedir (Roberts ve Strayer, 1996). Mavi ve Tuncel (2012), yaş ortalaması 15 olan 127 sporcu üzerinde yaptıkları çalışmada sporcuların hoşgörü kavramına ilişkin algılarını araştırmış ve empati değerinin sporcular tarafından önemsendiğini ifade etmiştir. Hasta ve Güler (2013) ve Derman (2011) empati ile saldırganlık arasında negatif ilişki olduğunu belirlemiştir. Buna paralel olarak Rehber (2007) çalışmasında empatik eğilimi düşük olan ortaokul öğrencilerinin saldırganlık düzeyinin daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Başka bir çalışmada ise empatinin sosyal davranışlara yönelik olarak özellikle sosyal normlara uyum üzerinde etkisi olduğu raporlanmıştır (Davis, 1996). Koç (2017) çalışmasında empati ve şiddet eğilimi arasında anlamlı düzeyde negatif yönlü bir ilişki olduğunu bildirmiştir.

Bu araştırmada içsel motivasyon ile fair play davranışları arasında pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiş ancak içsel motivasyonun fair play davranışlarına yönelik olarak anlamlı

bir etkisinin bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu durumun bireyin içerisinde bulunduğu sosyal ortamdan kaynaklanabileceği düşünülmektedir (Blum ve diğerleri, 2014). Sosyal aktörler tarafından oluşturulan ve alıcılar tarafından görev içeren olarak algılanan sosyal ortamların içsel motivasyon üzerinde olumlu bir etkisi olduğu göstermiştir (Duda, 2001). Dolayısıyla sosyal ortam bireyin içsel ya da dışsal olarak motive olmasını etkilemektedir. Günümüzde sporun ekonomik değeri göz önüne alındığında salt kazanma anlayışıyla spora yaklaşım gösterilebilmekte ve bu durum saygı, daha popüler olma ve statü gibi birçok şeyi beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla davranışların kazanma odaklı gerçekleştirilerek arkadaş grubuna daha fazla ait olmayı amaçladığı düşünülmektedir. Erken ergenlik döneminde akran etkisi (Blum ve diğerleri, 2014) bilinmekte ve bu sebeple erken ergenlik döneminde bulunanların iyi çocuk olma eğiliminde (Selçuk, 2005) oldukları göz önüne gelmektedir. Nitekim bu araştırmanın diğer bir sonucu bunu kanıtlar niteliktedir. Bu çalışmada dışsal motivasyonun fair play davranışlarına olan etkisi anlamlı düzeydedir. Bu dönem içerisinde yer alan bireyler çevresinden takdir almak, ödüllere ulaşmak ve diğerleri için önemsenmek adına davranışlar geliştirebilmektedir.

Literatür taraması yapıldığında içsel ve dışsal motivasyonun doğrudan sportmenliğe etkisini araştıran herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır ancak içsel motivasyonun daha çok görev yönelimine karşılık geldiğine (Kavussanu ve Roberts, 1996); dışsal motivasyonun ise ego yönelimiyle olumlu biçimde ilişkili olduğu bilgisine erişilmiştir (Balaguer ve diğerleri, 2011). Başarı yönelimlerine yönelik gerçekleştirilen bir çalışmada Biddle ve diğerleri (2003), görev yöneliminin yüksek ahlaki işleyişle, olumlu sosyal tutumlarla ve sportmenlikle ilişkili olduğunu belirlemişler; ego yöneliminin ise saldırganlığın onaylanmasına aracılık ettiğini ifade etmişlerdir. Başka bir çalışmada da görev yönelimli olan sporcuların daha sportmen davranışlarda buldukları tespit edilmiştir (Ekinci ve Koç, 2020). Ceglie'de (2019) görev yönelimine sahip sporcuların sportmenliği içeren; saygı, sosyal kurallar, yenilgi ve zaferi kabullenme gibi davranışları daha fazla sergilediklerini; ego yönelimine sahip olan sporcuların ise kuralları ihlal etmeye daha yatkın olduklarını tespit etmiştir. Kavussanu ve Roberts (2001) yüksek ego yönelimine sahip sporcuların kasıtlı zarar verici eylemleri daha fazla sergileyebileceklerini ifade etmiştir. Görev yönelimine sahip olan bireylerin, kişisel ilerlemeden memnuniyet elde etme olasılıklarının daha yüksek olduğu ve eylemlerinin, ego katılımıyla karşılaştırıldığında daha olumlu motivasyonel, duygusal ve davranışsal kalıplarla ilişkili olduğu varsayılmaktadır (Ntoumanis ve Biddle, 1999). Yapılan çalışmalara bakıldığında elde edilen sonuçların bu araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermediği ifade edilebilmektedir.

Araştırmanın diğer bir sonucu ise motivasyonsuzluğun fair play davranışlarını sergileme sıklığı ile negatif yönlü, orta düzeyli anlamlı bir ilişki içerisinde olması ve fair play davranışlarının sergilenmesinin açıklayıcısı olarak yer almasıdır. Motivasyonsuzluk bir eylemi gerçekleştirmek için bireyin içsel ya da dışsal herhangi bir isteğinin olmamasıdır. Dolayısıyla bu isteksizlik zamanla kısmen de olsa olumsuz davranışlara sebep olabilmektedir. Nitekim yapılan bir çalışmada motivasyonsuzluğun olumsuz düşünceyle anlamlı bir ilişkisi olduğu belirlenmiştir (Direktör ve Nuri, 2017). Olumsuz otomatik düşünce ise bireyin hayata bakış açısının kontrol edilmez bir boyutta olumsuz olduğunu ifade etmektedir (Beck, 2015). Motivasyonsuzluk bireyin kendisini yetersiz hissederek davranış üzerinde neredeyse hiçbir kontrole sahip olmadığını hissetmesidir (Aslan ve Doğan, 2020; Güdül, 2015). Dolayısıyla motivasyonsuzluğun bireyin olumsuz bakış açısıyla birlikte olumsuz davranışlara sebep olabileceği düşünülmektedir. Literatür taraması sonucunda bu araştırmaya benzer nitelikte herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Sonuç

Araştırmada, değer, kabul ve empati birey için önemli oldukça fair play davranışları daha fazla sergilenmektedir. İçsel ve dışsal motivasyon fair play davranışlarını artırırken motivasyonsuzluğun artması ise bu davranışların sergilenme sıklığını azaltmaktadır. Ayrıca değer, empati, dışsal motivasyon ve motivasyonsuzluk fair play davranışlarının sergilenmesini %52.1 düzeyinde açıklamaktadır. Erken ergenlik döneminde yer alan bireylerin değerler özelinde spor eğitimi alması (hoşgörü eğilimi), sergilenen davranışların sonucunda onlar için önemli olan ödüllerle desteklenmesi (dışsal motivasyon) ve kendilerini daha iyi hissetmelerini sağlayacak sportif etkinliklerin gerçekleştirilmesi (içsel motivasyon) fair play davranışlarının sıklığını artıracaktır. Son olarak spor eğitiminin hayatımıza bilişsel, duyuşsal ve psikomotor açıdan etkilerinin daha iyi bir şekilde ortaya konulmasıyla motivasyonsuzluğun ortadan kaldırılması fair play davranışlarını daha sık görmemize etki edecektir.

Öneriler

Ergenlik döneminin özelliklerinin daha net ortaya çıkarılabilmesi adına bu dönemin büyük kuruluşlar ya da araştırmacılar tarafından ortaya konulan dönem aralıkları dikkate alınarak gerçekleştirilmesi önerilmektedir. Dolayısıyla bu dönemin tek bir bütün halinden ziyade erken, orta ve geç ergenlik dönemi olmak üzere sınıflandırılması ve çalışmaların bu plana uygun olarak gerçekleştirilmesi örneklem grubunun daha iyi tanınmasını sağlayacaktır. Ayrıca sportmenlik alanı incelendiğinde henüz keşfedilmemiş birçok sınırının olduğu görülmektedir. Dolayısıyla sportmenliğin farklı konularla çalışılması ile özgün çalışmaların ortaya konulması ve sportmenlik alanının daha da aydınlatılarak sporun hakikatinde olan değerlerin daha açık bir şekilde ortaya çıkarılması önerilmektedir. Böylece amacı kendi içinde bir eylem olan sporun özellikleri ve temsil ettiği değerler daha açık bir şekilde anlaşılacaktır.

Beyan ve Açıklamalar (Disclosure Statements)

1. Araştırmacıların katkı oranı beyanı / Contribution rate statement of researchers:
  1. Yazar/First author %60,
  2. Yazar/Second author %40.
2. Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir (No potential conflict of interest was reported by the authors).

Kaynakça

- Akbulut, V., & Öncü, E. (2022). Beden eğitimi motivasyon ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Sportive*, 6(2), 139-152.
- Altunışık, R., Çoşkun, R., Yıldırım, E., & Bayraktaroğlu, S. (2007). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Sakarya Kitabevi.
- Aslan, M., & Doğan, S. (2020). Dışsal motivasyon, içsel motivasyon ve performans etkileşimine kuramsal bir bakış. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 11(26), 291-301. <https://doi.org/10.21076/vizyoner.638479>
- Atalay, Y. Ö. (2008). *Felsefi açıdan tolerans ve hoşgörü*. [Yüksek Lisans Tezi]. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Allport, G.W. (1968). *The historical background to modern social psychology*. In G. Lindzey and E. Aronson (eds) *The handbook of social psychology*, 1, 1-80. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Aydın, B. (2007). Gelişimin Doğası. B. Yeşilyaprak (Ed.), *Eğitim psikolojisi gelişim öğrenme öğretim içinde* (3. bs., s. 29-54). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Balaguer, I., Castillo, I., Duda, J., Quested, E., & Morales, V. (2011). Predictores socio-contextuales y motivacionales de la intencion de continuar participando: Un analysis desde la SDT en danza [Social-contextual and motivational predictors of intentions to continue participation: A test of SDT in dance]. *RICYDE- Revista Internacional de Ciencias del Deporte*, 7(25), 305-319. <https://doi.org/10.5232/ricyde2011.02505>
- Beck, A. T., Davis, D. D., & Freeman, A. (Eds.). (2015). *Cognitive therapy of personality disorders*. Guilford Publications.
- Belasheva, I. V., & Petrova, N. F. (2016). Psychological stability of a personality and capability of tolerant interaction as diverse manifestations of tolerance. *International Journal of Environmental and Science Education*, 11(10), 3367-3384.
- Berengüi, R., Carralero, R., Castejón, M. A., Campos-Salinas, J. A., & Cantón, E. (2022). Values, motivational orientation and team cohesion amongst youth soccer players. *International Journal of Sports Science & Coaching*, 17(5), 1049-1058.
- Biddle, S., Wang, C. J., Kavussanu, M., & Spray, C. (2003). Correlates of achievement goal orientations in physical activity: A systematic review of research. *European Journal of Sport Science*, 3(5), 1-20.
- Bilgin, N. (1995). *Sosyal psikolojide yöntem ve pratik çalışmalar*. Sistem Yayıncılık
- Boixadós, M., Cruz, J., Torregrosa, M., & Valiente, L. (2004). Relationships among motivational climate, satisfaction, perceived ability, and fair play attitudes in young soccer players. *Journal of Applied Sport Psychology*, 16(4), 301-317, DOI: 10.1080/10413200490517977
- Blum, R., Astone, N., Decker, M., & Mouli, V. (2014). A conceptual framework for early adolescence: a platform for research. *International Journal of Adolescent Medicine and Health*, 26(3), 321-331. <https://doi.org/10.1515/ijamh-2013-0327>
- Bredemeier, B.J.L. (1994). Children's moral reasoning and their assertive, aggressive, and submissive tendencies in sport and daily life. *Journal of Personality and Social Psychology*, 49, 250-263.
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Demirel, F., Karadeniz, Ş., & Çakmak, E. K. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (23. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

- Can, G. (2007). Kişilik Gelişimi. B. Yeşilyaprak (Ed.), *Eğitim psikolojisi gelişim öğrenme öğretim içinde* (3. bs., s. 117-150). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Ceglie, F. (2019). Dispositional factors and sportsmanship in italian athletes. *Sport Mont*, 17(3), 109-112.
- Crick, N. R., & Bigbee, M. A. (1998). Relational and overt forms of peer victimization: A multiinformant approach. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 66(2), 337.
- Cruz, J., Boixados, M., Valiente, L., & Capdevila, L. (1995). Prevalent values in young Spanish soccer players. *International Review for the Sociology of Sport*, 30, 353-373.
- Cui, G., & Lan, X. (2020). The associations of parental harsh discipline, adolescents' gender, and grit profiles with aggressive behavior among chinese early adolescents. *Front. Psychol.* 11(323). doi: 10.3389/fpsyg.2020.00323
- Çalışkan, H., & Sağlam, H. İ. (2012). Hoşgörü eğilim ölçeğinin geliştirilmesi ve ilköğretim öğrencilerinin hoşgörü eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 1431-1446.
- Davis, H. M. (1996). *Empathy a Social Psychological Approach* (2nd ed.). Colorado: Westview Press.
- Deci, E.L., & Ryan, R.M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychol. Inq*, 11, 227–268.
- Derman, M. T. (2011). *Farklı sosyoekonomik düzeylerdeki 10-11 yaş çocuklarına uygulanan empati eğitim programının saldırganlık düzeyleri üzerindeki etkisi*. Uludağ University, Bursa, Turkey.
- Direktör, C., & Nuri, C. (2017). Benlik saygısının akademik motivasyon üzerindeki etkisi: Otomatik düşüncenin aracı rolü. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 1(1), 66-75. DOI: 10.31461/ybpd.316130
- Dishion, T. J., & Patterson, S. G. (2005). *Parenting young children with love, encouragement, and limits*. Research Press.
- Duda, J. (2001). Goal perspectives research in sport: Pushing the boundaries and clarifying some misunderstandings. In *Advances in Motivation in Sport and Exercise* (pp. 129-182). Human Kinetics.
- Dündar, B., & Pirgon, Ö. (2013). Erken ergenlik. *Türkiye Klinikleri Pediatric Sciences-Special Topics*, 9(2), 20-30.
- Eccles, J. S., & Wigfield, A. (2002). Motivational beliefs, values, and goals. *Annual Review of Psychology*, 53(1), 109-132.
- Ekinci, H., & Yakup, K. O. Ç. (2020). Ortaokul öğrencilerinde sportmenlik davranışlarının yordayıcısı olarak başarı algısı. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 18(4), 154-165.
- Eisenberg, N., Spinrad, T. L., & Morris, A. S. (2013). “Prosocial development,” in *The Oxford Handbook of Developmental Psychology*. ed. P. D. Zelazo (Oxford: Oxford University Press), 300–325.
- Ekeland, E., Heian, F., & Hagen, K. (2005). Can exercise improve self esteem in children and young people? A systematic review of randomised controlled trials. *British Journal of Sports Medicine*, 39(11), 792-798.

- Eren, E. (2008). *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi* (11. bs.). İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Feshbach, N. D. (1997). "Empathy: The formative years. Implications for clinical practice," in *Empathy Reconsidered: New directions in Psychotherapy*, eds A. C. Bohart and L. S. Greenberg (Washington, DC: American Psychological Association), 33–59.
- Gini, G., Albiero, P., Benelli, B., & Altoè, G. (2007). Does empathy predict adolescents' bullying and defending behavior? *Aggress. Behav.* 33, 467–476. doi: 10.1002/ab.20204
- Güven, A. Z. (2014). *Değerler eğitimi ve Türkçe derslerinde değerlerin kullanımı*. Konya: Palet Yayınları.
- Hamilton, J. L., Hamlat, E. J., Stange, J. P., Abramson, L. Y., & Alloy, L. B. (2014). Pubertal timing and vulnerabilities to depression in early adolescence: Differential pathways to depressive symptoms by sex. *J. Adolesc.* 37, 165–174. doi: 10.1016/j.adolescence.2013.11.010
- Hasta, D., & Güler, M. E. (2013). Saldırganlık: Kişilerarası ilişki tarzları ve empati açısından bir inceleme. *Ankara University Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 64-104. https://doi.org/10.1501/sbeder_0000000051
- Hawley, P. H. (2003). Prosocial and coercive configurations of resource control in early adolescence: A case for the well-adapted Machiavellian. *Merrill-Palmer Quarterly* (1982-), 279-309.
- Hitlin, S., & Piliavin, J. A. (2004). Values: Reviving a dormant concept. *Annu. Rev. Sociol.*, 30(1), 359-393.
- Hoffman, M. L. (2008). "Empathy and prosocial behavior," in *Handbook of Emotions*. eds M. Lewis, J. M. Haviland-Jones, and L. F. Barrett (New York, NY: Guilford Press), 440–455.
- Jolliffe, D., & Farrington, D. P. (2004). Empathy and offending: A systematic review and meta-analysis. *Aggress. Violent Behav.* 9, 441–476. doi: 10.1016/j.avb.2003.03.001
- Jost, J. T. (2024). Grand challenge: Social psychology without hubris. *Frontiers in Social Psychology*, 1, 1283272.
- Laible, D. J., Carlo, G., & Roesch, S. C. (2004). Pathways to self-esteem in late adolescence: The role of parent and peer attachment, empathy, and social behaviours. *J. Adoles.* 27, 703–716. doi: 10.1016/j.adolescence.2004.05.005
- Kavussanu, M., & Roberts, G. C. (1996). Motivation in physical activity contexts: The relationship of perceived motivational climate to intrinsic motivation and self-efficacy. *Journal Of Sport and Exercise Psychology*, 18(3), 264-280.
- Kavussanu, M., & Roberts, G. C. (2001). Moral functioning in sport: An achievement goal perspective. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 23(1), 37-54.
- Koç, Y. (2017). Relationships between the physical education course sportsmanship behaviors with tendency to violence and empathetic ability. *Journal of Education and Learning*, 6(3), 169-180
- Lee, M. J., & Cockman, M. (1995). Values in children's sport: Spontaneously expressed values among young athletes. *International Review for the Sociology of Sport*, 30(3-4), 337-350.
- Lee, M. J., Whitehead, J., & Balchin, N. (2000). The measurement of values in youth sport: Development of the Youth Sport Values Questionnaire. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 22(4), 307-326.

- Mavi, S., & Tuncel, S.D. (2012). Sporcuların 'sporda hoşgörü' kavramına ilişkin algıları. *Sporometre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(4), 125-129.
- McLaughlin, K. A., & King, K. (2015). Developmental trajectories of anxiety and depression in early adolescence. *J. Abnorm. Child Psychol.* 43, 311–323. doi: 10.1007/s10802-014-9898-1
- Ntoumanis, N., & Biddle, S.J.H. (1999). A review of motivational climate in physical activity. *Journal of Sports Sciences*, 17(8), 643-665.
- Olino, T. M., Stepp, S. D., Keenan, K., Loeber, R., & Hipwell, A. (2014). Trajectories of depression and anxiety symptoms in adolescent girls: a comparison of parallel trajectory approaches. *J. Pers. Assess*, 96, 316–326. doi: 10.1080/00223891.2013.866570
- Pawlowski, W., & Hamilton, G. (2008). Talking to your adolescent about STDs, HIV, & Sex. Stages of Adolescent Development Retrieved from <http://www.proyectoideas.jisi.com/Docs/OCC%20Notes%20Feb.%202008.pdf>
- Rehber, E. (2007). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerine göre çatışma çözme davranışlarının incelenmesi*. Çukurova University, Adana, Turkey.
- Roberts W., & Strayer J. (1996). Empathy, emotional expressiveness, and prosocial behavior. *Child Development*, 67(2), 449–470.
- Rudolph, K. D. (2002). Gender differences in emotional responses to interpersonal stress during adolescence. *J. Adolesc. Health* 30, 3–13. doi: 10.1016/S1054-139X (01)00383-4
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55, 68–78.
- Šarkauskienė, A., & Lisinskienė, A. (2022). Fair play: What are the knowledge, skills, and attitudes of 5th-6th grade Lithuanian pupils? *Pedagogika*, 1: 151-166.
- Sagiv, L., & Schwartz, S. H. (2022). Personal values across cultures. *Annual Review of Psychology*, 73(1), 517-546.
- Sayıl, M., Yılmaz, A., & Uçanok, Z. (2002). Ergenliğe geçişte bilgilendirmenin ergenin bilgi düzeyi ve benlik algısına etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 17(50):47-58.
- Schober, P., Boer, C., & Schwarte, L. A. (2018). Correlation coefficients: Appropriate use and interpretation. *Anesthesia ve Analgesia*, 126(5), 1763-1768. Doi: 10.1213/ANE.0000000000002864
- Schwartz, S.H. (1994). Are there universal aspects in the structure and content of human values? *J Soc Issues*, 50: 19–45.
- Schwartz, S. (1996). Value priorities and behavior: Applying a theory of integrated value systems psicodebate. *Psicología, Culturay Sociedad*, 119, 144.
- Selçuk, Z. (2005). *Gelişim ve öğrenme* (12. bs.). Ankara: Nobel Yayın ve Dağıtım.
- Senemoğlu, N. (2004). *Eğitim psikolojisi, gelişim, öğrenme, öğretim*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Sulz, L., Temple, V., & Gibbons, S. (2016). Measuring student motivation in high school physical education: Development and validation of two self-report questionnaires. *The Physical Educator*, 73, 530-554.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. (6th edn). Boston. Ma: Pearson.

- Taşkın, M., Sanioğlu, A., Taşkın, M., & Fidan, A. (2019). Yüzmenin çocuklarda hoşgörü eğilimi üzerine etkisi. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 30-35.
- Temel, A., Altun Ekiz, M., Akdağcık, İ. U., & Kangalgil, M. (2023). Investigation of secondary school students' sportsmanship behaviors in physical education and sports lesson. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 21(1), 105-116. DOI: 10.33689/spormetre.1187404
- Temel, A., Altun Ekiz, M. A., & Yıldırım, İ. (2020). Fair play davranışlarını sergileme sıklığı ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(2), 74-85.
- Turan, S. (2021). Geç ergenlik dönemi: Ahlaki uzaklaşma. *Sportive*, 4(2), 1-11. <https://doi.org/10.53025/sportive.877254>
- Uzun, A., & Boyalı, E. (2020). Ergenlik Dönemleri ve Spor. Aygün, Y. ve Duyan, M. (ed.), *Çocuk ve Egzersiz. Gece Kitaplığı*.
- Van der Graaff, J., Carlo, G., Crocetti, E., Koot, H. M., & Branje, S. (2018). Prosocial behavior in adolescence: gender differences in development and links with empathy. *J. Youth Adolesc.* 47, 1086–1099. doi: 10.1007/s10964-017-0786-1
- Van Lissa, C. J., Hawk, S. T., de Wied, M., Koot, H. M., van Lier, P., & Meeus, W. (2014). The longitudinal interplay of affective and cognitive empathy within and between adolescents and mothers. *Dev. Psychol.*, 50, 12–19. doi: 10.1037/a0035050
- Yazıcı, H. (2009). Motivasyon. Y. Özbay, & S. Erkan (Ed.), *Eğitim psikolojisi içinde* (s. 379-405). Ankara: Pegem Akademi.
- Yazıcıoğlu, Y., & Erdoğan, S. (2004). SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri. Detay Yayıncılık.
- Yılmaz, H. (2004). Hz. Peygamber'in eğitiminde bir ilke olarak hoşgörü. *Cumhuriyet İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 8(1), 109-132.
- Whitehead, J., & Gonçalves, C. E. (2013). Are sport values similar in other nations. *Values in Youth Sport and Physical Education*, 104-118.

© 2024. This work is published under
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.tr> (the “License”).
Notwithstanding the ProQuest Terms and Conditions, you may use this
content in accordance with the terms of the License.